

KS. TOMASZ MOSKAL

*Katedra Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych,  
Metodologii i Nauk Pomocniczych Historii Kościoła KUL*

## WOKÓŁ FUNDACJI KLARYSEK ZAWICHOJSKICH W 1257 ROKU (W 750 ROCZNICĘ FUNDACJI SZPITALA PRZY KLASZTORZE)\*

Przypadająca 18 kwietnia 2005 roku 750-ta rocznica fundacji szpitala przy klasztorze klarysek w Zawichoście skłania do przypomnienia tych wydarzeń, okoliczności ich realizacji oraz osób, dzięki którym urzeczywistniono to dzieło<sup>1</sup>. Donatorem klasztoru i dobroczyńcą mniszek zawichojskich był Bolesław V Wstydlivy (1226-1279)<sup>2</sup>, jedyny syn Leszka Białego (ok. 1186-1227) i księżniczki łuckiej Grzymisławy (†1258), córki Ingwara<sup>3</sup>. Po śmierci ojca został adoptowany przez księcia Wielkopolski Władysława III Laskonogiego (1161/1166-1231)<sup>4</sup>. Bolesław już w wieku 7 lat (w 1233 roku) został księciem sandomierskim, zaś od 1243 dzierżył książęcą władzę nad Krakowem. Pozostawał pod dużym wpływem Grzymisławy. W 1239 roku, za radą biskupa krakowskiego Wisława z Kościelca (†1242)<sup>5</sup>, zawarł związek małżeński z Kingą (1234-1292)<sup>6</sup>, córką króla Węgier Beli IV (1206-1270), oraz Marii, córki cesarza greckiego, Teodora I Laskarisa<sup>7</sup>. Małżeństwo pozostawało bezdzietne. Część badaczy dziejów twierdzi, że stało się to dlatego, iż Kinga przekonała swojego męża do złożenia dozwonnego ślubu czystości, co miało dokonać się w obecności biskupa Prandoty (†1266)<sup>8</sup>. Z kolei inna grupa history-

---

\* Tekst prelekcji wygłoszonej 18 kwietnia 2005 roku w Zawichoście podczas sesji naukowej upamiętniającej fundację klarysek zawichojskich.

<sup>1</sup> Z najnowszych opracowań dotyczących klasztoru zawichojskiego należy wskazać: J. Z u b, *Klasztor pofranciszkański w Zawichoście w świetle ostatnich badań*, „Zeszyty Sandomierskie” 18(2004), s. 28-36. Tamże bibliografia.

<sup>2</sup> A. M a r z e c, *Bolesław Wstydlivy*, w: *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur, K. Ożóg, Kraków 1999, s. 191-197.

<sup>3</sup> A. M a r z e c, *Leszek Biały*, w: *Piastowie*, s. 181-188.

<sup>4</sup> K. O ż ó g, *Władysław III Laskonogi*, w: *Piastowie*, s. 122-128.

<sup>5</sup> B. K u m o r, *Dzieje diecezji krakowskiej do 1795 roku*, t. I, Kraków 1998, s. 499.

<sup>6</sup> J. M i s i u r e k, *Kinga*, 1-2, w: *Encyklopedia Katolicka* (dalej cyt: EK), t. 8, red. A. Szostek, B. Migut, E. Gigilewicz, Lublin 2000, kol. 1450-1451.

<sup>7</sup> J. Z b u d n i e w e k, *Bela*, EK, t. 2, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1976, kol. 190-191.

<sup>8</sup> K u m o r, *Dzieje*, s. 499; *Żywot świętej Kingi księżnej krakowskiej*, wyd. B. Przybyszewski, Tarnów 1997, s. 45-50.

ków wysuwa przekonanie, że małżeństwo z Kingą prawdopodobnie nie zostało dopełnione, co stało się przyczyną nadania Bolesławowi przydomka Wstydlivy<sup>9</sup>. Książę zmarł 7 grudnia 1279 roku. Po jego śmierci Kinga wstąpiła do ufundowanego w 1280 klasztoru klarysek w Starym Sączu, gdzie zmarła 12 lat później. Beatyfikowana przez papieża Aleksandra VIII w 1690, została ogłoszona świętą przez Jana Pawła II w 1999 roku<sup>10</sup>.

Kolejną bardzo ważną postacią dla fundacji zawichojskiej była bł. Salomea (1211-1268)<sup>11</sup>, siostra Bolesława Wstydliwego. Już w 1214 roku, wskutek rozgrywek politycznych, została przeznaczona na żonę dla syna króla węgierskiego Andrzeja II – Kolomana. Zaręczyny miały miejsce jednak dopiero w 1218 roku, a na przełomie 1218/1219 odbyły się na Węgrzech zaślubiny (*sponsalia in futuro*).

Salomea dzieliła z mężem trudy panowania. Przez jakiś czas nawet znajdowali się w niewoli księcia nowogrodzkiego Mściława. Za zgodą męża zachowała w małżeństwie ślub czystości. Gdy w 1241 r. na Węgry napadli Tatarzy, Koloman zginął w bitwie nad rzeką Sajó. Salomea postanowiła wrócić do Polski<sup>12</sup>. Należy w tym miejscu wspomnieć, iż jej pobyt na Węgrzech i nawiązane kontakty zaowocowały dla Polski dwoma wybitnymi postaciami: św. Kingą, żoną brata, czy późniejszym małżeństwem siostry Kingi – Jolanty (ok. 1244-ok. 1298)<sup>13</sup> z Bolesławem Pobożnym (1224/1227-1279)<sup>14</sup> w 1256 roku.

W czasie pobytu na Węgrzech Salomea spotkała się z franciszkanami. Żyła jeszcze św. Klara (1193-1253)<sup>15</sup>. Założona przez nią wspólnota rozszerzała swoje kręgi na ziemie słowiańskie. Do Pragi klaryski sprowadziła bł. Agnieszka (1205-1282)<sup>16</sup>. W jej ślady poszła siostra Anna, żona księcia wrocławskiego Henryka II Pobożnego (1196/1207-1241)<sup>17</sup>, fundując klaryskom klasztor we Wrocławiu w 1257 roku<sup>18</sup>. Stąd po powrocie do Polski Salomea pragnęła przyodziać habit klaryski i spędzić resztę życia w klasztorze.

Zbiegło się to z przybyciem na ziemie polskie pierwszych franciszkanów. Około 1234 lub 1236 roku założono klasztory we Wrocławiu oraz w Krakowie<sup>19</sup>. W 1242

---

<sup>9</sup> J. B a z y d ł o, *Bolesław V Wstydlivy*, EK t. 2, kol. 751.

<sup>10</sup> M i s i u r e k, *Kinga*, kol. 1450-1451.

<sup>11</sup> *Vita s. Salomeae Reginae Haliciensis auctore Stanislao Franciscano*, wyd. W. Kętrzyński, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 4, Lwów 1884, s. 776-796; A. M a r z e c, *Salomea*, w: *Piastowie*, s. 189-191; M. K a n i o r, *Błogosławiona Salomea*, w: *Święci Polscy*, t. 11, Warszawa 1987, s. 35-74.

<sup>12</sup> C. N i e z g o d a, *Błogosławiona Salomea Piastówna*, Kraków 1996, s. 83-101.

<sup>13</sup> J. K o z i e j, *Jolanta*, EK t. 8, kol. 61-63.

<sup>14</sup> K. O ż ó g, *Bolesław Pobożny*, w: *Piastowie*, s. 142-147.

<sup>15</sup> R. P r e j s, *Klara*, I-II, EK t. 9, red. B. Migut, Lublin 2002, kol. 27-29.

<sup>16</sup> E. S o k o ł o w s k i, *Agnieszka z Pragi*, EK, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, kol. 180-181.

<sup>17</sup> P. R a b i e j, *Henryk II Pobożny*, w: *Piastowie*, s. 393-400.

<sup>18</sup> H. E. W y c z a w s k i, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1990, s. 99.

<sup>19</sup> Tamże, s. 85.

roku można wskazać na obecność franciszkanów w książęcym otoczeniu w Sandomierzu. Nie wybudowali jednak klasztoru. Pomimo tego w czasie kapituły zakonnej, odbywającej się w tym mieście w 1245 roku, Salomea otrzymała z rąk prowincjała franciszkańskiego Rajmunda habit mniszy<sup>20</sup>. Wydaje się, że w tym czasie zapadła również decyzja brata – księcia o fundacji klasztoru. Wybór Bolesława padł na Zawichost<sup>21</sup>.

Był to wówczas znaczny ośrodek administracji państwowej i kościelnej<sup>22</sup>. Jak napisał badacz jego dziejów F. Kiryk: „Gród zawichojski mamy poświęcony źródłowo późno, bo dopiero w 1229 r., kiedy stwierdzono istnienie kasztelanii, ale ze zdania Długosza, odnoszącego się do Piotrawina, który sytuował on [...] *sub territorio Zawichostensi, quod nunc Lublinense dicitur* – widać ślad zależności od grodu zawichojskiego całej ziemi lubelskiej”<sup>23</sup>. O roli, jaką spełniał Zawichost w organizacji kościelnej, świadczy fakt istnienia trzech kościołów: NMP wzmiankowanego w bulli Eugeniusza III z 1148 roku, św. Maurycego będącego – według dokumentu z 1191 roku – na uposażeniu kościoła NMP w Sandomierzu oraz św. Trójcy, wymienianego co prawda dopiero w 1325 roku, ale będącego siedzibą archidiacona, a powstanie archidiakonatu datuje się na 1171 rok<sup>24</sup>. Powracając do słów prof. Kiryka: „Nie wyklucza się wreszcie możliwości, że Zawichost stanowił starsze centrum grodowo-administracyjne niż Sandomierz. W XI i XII w. gród zawichojski nad ważną przeprawą wiślaną, mimo sąsiedztwa pobliskiego Sandomierza, utrzymał pozycję ośrodka o charakterze grodowo-miejskim i obok siedziby kasztelanii stał się ważnym ośrodkiem kościelnym, jednego z czterech (obok Sandomierza, Radomia i Lublina) archidiakonatów terytorialnych”<sup>25</sup>.

O fundacji klasztoru klarysek w Zawichoście dowiadujemy się z wielu średnio-wiecznych źródeł. *Kronika Boguchwała i Godysława Paska* w rozdziale 154 noszącym tytuł *O śmierci najszcześliwszej Salomei dziewicy [De obitu felicissimae Salomeae virginis]* zawiera informację, że „Ob cuius virginis amore mater ipsius devota cum filio suo Boleslao duce praedicto, coenobium sanctae Clarae in Zawichost fundaverunt”<sup>26</sup>.

<sup>20</sup> B. W ł o d a r s k i, *Salomea*, w: *Hagiografia polska. Słownik bio--bibliograficzny*, t. 2, red. R. Gustaw, Poznań 1972, s. 300-313.

<sup>21</sup> B. W ł o d a r s k i, *Salomea królowa halicka: karta z dziejów wprowadzenia zakonu klarysek do Polski*, „Nasza Przeszłość” [dalej cyt: NP] 5(1957), s. 61-83; P. P e n c a k o w s k i, *Sanktuaria minoryckie w Zawichoście i Nowym Korczynie. Dwie fundacje związane z księciem Bolesławem Wstydlivym i jego rodziną*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 37(1992), s. 119-142.

<sup>22</sup> B. K r a s n o w o l s k i, *Kraków, Zawichost, Nowe Miasto Korczyn, Skala, Sącz: plany urbanistyczne jako źródło do badań nad epoką Bolesława Wstydliviego, błog. Salomei i św. Kingi*, NP 101(2004), s. 147-196

<sup>23</sup> F. K i r y k, *Urbanizacja Małopolski. Województwo sandomierskie XIII-XVI wiek*, Kielce 1994, s. 164.

<sup>24</sup> B. K u m o r, *Dzieje diecezji krakowskiej do 1795 roku*, t. 4, Kraków 2002, s. 53-54.

<sup>25</sup> K i r y k, *Urbanizacja Małopolski*, s. 164.

<sup>26</sup> *Kronika Boguchwała i Godysława Paska*, opr. W. A. Maciejowski, w: *Monumenta*

Wiele więcej miejsca opisywanej fundacji poświęca *Rocznik Świętokrzyski*. Czytamy w nim, że „Anno Domini 1258 Boleslaus dux Cracoviensis et Sandomiriensis convocatis fratribus in Korczyno, Kazimiro Cuyaviensi et Lanci iensi, Semovito Mazoviensi, ac nobilium baronum suorum consensu fundavit claustrum sanctae Clarae in Zawychost et in eodem moniales collocavit, et predictam civitatem seu oppidum ipsis donavit in perpetuum cum villis circumiacentibus, cum toto iure et dominio, prout ipse solus possidebat”<sup>27</sup>.

W III tomie wydawnictwa *Monumenta Poloniae Historica* znajdujemy również zapiski nazwane *Zdarzeniami godnymi pamięci*, w których pod datą 1253 r. (jest tam notatka o kanonizacji św. Stanisława) znajdują się słowa: „Item monasterium sancte Clare in Zawichoschtz de novo erigetur per dominos Boleslaum ducem Cracoviensem et Sandomiriensem, Casimirum Cuyaviensem et Lanciensem, Semovitem ducem Mazoviensem et monialibus in perpetuum cum oppido et omnibus suis attinenciis dotatum atque donatum est”<sup>28</sup>. Można także wskazać jeszcze *Rocznik Mansjonarzy Krakowskich*, w którym pod datą 1248 (poprawioną przez wydawcę na 1258) jest wzmianka, z której wynika, że Bolesław Wstydlivy „de consensu fratrum suorum et baronum fundavit claustrum sancte Clare et Brigitte in Zawychosth et dotavit”<sup>29</sup>.

Fundację klasztoru klarysek szeroko i barwnie opisuje Jan Długosz w *Rocznikach*. Opiera on swoje wiadomości na tekście dokumentu Bolesława Wstydlivego z 2 marca 1257 roku, w którym opisano przyczyny powstania klasztoru, jego uposażenie oraz przeniesienie klarysek w bezpieczniejsze miejsce – do Skały niedaleko Krakowa<sup>30</sup>. W dziele Długosza czytamy, że „Książę krakowski i sandomierski Bolesław Wstydlivy drugiego marca [1257 r.] odbywa zjazd wszystkich swoich ziem we wsi Korczynie. Przybyli na ten zjazd nie tylko biskup krakowski Prandota oraz panowie i możni ziemi krakowskiej i sandomierskiej, ale także przyjechali osobiście wraz ze swymi doradcami zaproszeni stryjeczni bracia Bolesława Wstydlivego: książę kujawski, łęczycki i sieradzki, Kazimierz i książę Mazowsza Siemowit”<sup>31</sup>. Przyczyną zjazdu było porozumienie książąt w „sprawach dotyczących chwały Bożej i zbawienia bliźnich”<sup>32</sup>. W czasie obrad „zabrał głos pobożny książę i wywodził, że od dawna jego głębokim pragnieniem, które podtrzymywała w nim jego błogosławiona żona Kinga, było założenie klasztoru żeńskiego (ponieważ nie było żadnego na jego ziemiach) dla pomnożenia chwały Bożej i zabezpieczenia córek panów i szlachty, słabych i ubogich albo gardzących małżeństwem, a nadto dla spełnienia prośb jego siostry, Salomei, niegdyś królowej Halicza [...]

---

*Poloniae Historica*, t. 2, wyd. A. Bielowski, Lwów 1872, s. 593.

<sup>27</sup> *Rocznik Świętokrzyski*, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878, s. 73.

<sup>28</sup> *Zdarzenia godne pamięci*, opr. A. Lorkiewicz, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878, s. 307.

<sup>29</sup> *Annales Mansionariorum Cracoviensium*, wyd. W. Kętrzyński, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 5, Lwów 1888, s. 892.

<sup>30</sup> *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński, t. 1, Kraków 1876, nr 44.

<sup>31</sup> J. D ł u g o s z, *Roczniki czyli kroniki sławnego królestwa Polskiego, Księga siódma, Księga ósma*, Warszawa 1974, s. 149.

<sup>32</sup> Tamże, s. 149.

Kiedy zaś wszyscy chwalili na wyścigi i zalecali jego plan, uznano miasto Zawichost za najodpowiedniejsze miejsce do wprowadzenia w życie pochwalanego przez wszystkich zamiaru<sup>33</sup>. Dalsza część dokumentu na którym opierał się kanonik sandomierski, zawiera uposażenie klasztoru, w skład którego weszło ponad 50 miejscowości leżących głównie w województwie sandomierskim, świadczenia na rzecz klasztoru, pełny immunitet skarbowy i sądowy. Jan Długosz ujmuje to następującymi słowami: „[Bolesław] nadaje zatem nowemu klasztorowi żeńskiemu jako posag miasto Zawichost i 25 przynależnych do niego wsi książęcych oraz niektóre inne sąsiadujące z miastem Sandomierzem, nadto folwarki, jeziora i cła, które by mogły wystarczyć dla sześćdziesięciu dziewcząt. Dokumentem książęcym uwiecznia nadanie postanawiając, że miasto i wsie ofiarowane przez niego mają być po wieczne czasy wolne od świadczeń i podatków<sup>34</sup>. Dla mniszek książę „swoim kosztem buduje i wykańcza kościół i klasztor oraz mieszkania dla mniszek i do miejsca przez siebie założonego i uposażonego sprowadza zakon sióstr św. Damiana, oparty na regule św. Franciszka, który teraz nazywamy zakonem św. Klary<sup>35</sup>. Wydaje się wartościowym przypomnienie, że klaryski początkowo nazywano damianitkami lub ubogimi pannami, od kościółka św. Damiana, przy którym w 1212 r. św. Klara założyła żeński klasztor kontemplacyjny<sup>36</sup>. Jak wyżej napisano, na świadków omawianej czynności książę Bolesław wezwał swoich stryjecznych braci: Kazimierza kujawskiego oraz Siemowita mazowieckiego. Nasz wielki dziejopis skomentował ten fakt w następujących słowach: „Ponieważ bowiem był całkiem bezdzietny, i po jego śmierci jego księstwo miało przypaść Kazimierzowi kujawskiemu i Siemowitowi mazowieckiemu oraz ich synom, wydało mu się, że warto, by jego następcy wyrazili zgodę na ten akt, iżby go z powodu jego bezdzietności albo pod jakimś innym pozorem, nie można było unieważnić, albo w czymś umniejszyć<sup>37</sup>”.

Badacz dziejów sandomierszczyzny, ks. Jan Wiśniewski, w swojej książce *Dekanat sandomierski* przesunął datę przybycia klarysek do Zawichostu na 1233 rok. Zdziwienie budzi fakt, iż według Wiśniewskiego mniszki przybyły z klasztoru św. Andrzeja w Krakowie<sup>38</sup>. Napisał, że pierwszy drewniany klasztor został zniszczony przez Tatarów w 1241 roku. Do czasu postawienia nowej świątyni, zakonnice modliły się na chórze dobudowanym do kościoła parafialnego NMP. Aby zapewnić mniszkom kierownictwo duchowe, sprowadzono w 1242 roku z Sandomierza 12 franciszkanów, a Bolesław po prawej stronie kościoła klarysek dobudował im klasztor<sup>39</sup>. Historyk sandomierski opierał swoje twierdzenia na zapisach wizytacyjnych archidiacona zawichojskiego ks. K. Waxmana z XVII wieku, czyli 400 lat po fun-

<sup>33</sup> Tamże, s. 149-150.

<sup>34</sup> Tamże, s. 150.

<sup>35</sup> Tamże.

<sup>36</sup> R. P r e j s, *Klaryski*, EK t. 9, kol. 38.

<sup>37</sup> D ł u g o s z, *Roczniki*, s. 150.

<sup>38</sup> Klaryski nie mogły przybyć do Zawichostu z klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, gdyż ten jeszcze nie istniał. Zostały sprowadzone z Pragi, zob. K a n i o r, *Błogosławiona Salomea*, s. 50-51.

<sup>39</sup> J. W i ś n i e w s k i, *Dekanat sandomierski*, Radom 1915, s. 306-330.

dacji! Jaką więc datę można przyjąć jako czas powstania klasztoru? Wydaje się, że około 1245 roku rozpoczęła się budowa obiektów zakonnych, jakie znamy dziś. Nie wyklucza to jednak faktu istnienia jakichś budynków przykościelnych we wcześniejszym okresie, które z czasem zostały wykorzystane przez przybywające do Zawichostu mniszki.

W liście księżnej Salomei do Stolicy Apostolskiej z 1254 roku znajdujemy wzmiankę, że klasztor klarysek w tym czasie był w budowie. W rok później, 18 kwietnia 1255 roku, książę Bolesław Wstydlivy ufundował i uposażył przy klasztorze zawichojskim szpital pod wezwaniem św. Franciszka<sup>40</sup>. Z dokumentu wynika, że Bolesław wybudował w Zawichoście szpital, który uposażył we włości i dochody. W skład włości wchodziły: Wiądrawice, Sadłowice, Brześciany, Węgierce, Dębiany, Chodków, Woźniki, Winiary, Sobótka, Wiązownica, ponadto 6 łąnów koło Zawichostu, 2 żrebia w Przewodach. Ponadto szpital posiadał dochody z żup bocheńskich w wysokości 40 grzywien srebra, koryto soli z Wieliczki i grzywnę złota z opłaty celnej. Z powyższych zapisów mieli korzystać ubodzy, chorzy oraz klasztor Zakonu Ubogich Pań Świętego Damiana z Asyżu, zaś odpowiedzialność za właściwe zarządzanie tymi zapisami została złożona na ręce rektorów szpitala, wyznaczonych na jakiś czas lub na stałe, pozostających pod posłuszeństwem ksieni tegoż klasztoru i zakonu. Donator w swoim dokumencie zwolnił szpital jak również ludzi w nim przebywających, chłopów w jego wsiach, z wielu obowiązkowych opłat i danin.

Powyższa fundacja, oprócz pobożnego celu, miała także swój materialny wymiar. Do 1263 roku obowiązywał bowiem zakaz przyjmowania funduszy i posiadłości przez zakonnice. Stąd istnienie szpitala oraz możliwość korzystania z jego dochodów były dla przebywających w klasztorze mniszek poważnym źródłem, dzięki któremu mogły spokojnie egzystować.

Dochody szpitala systematycznie powiększały kolejne donacje. Dobrodziejami byli: biskup krakowski Prandota, który 4 kwietnia 1259 roku zapisał szpitalowi 20 marek srebra z dziesięcin solnych w Bochni, kościół w Żarnowcu z dochodami, do którego prawo patronatu książę Bolesław odstąpił klasztorowi<sup>41</sup>, oraz książę wielkopolski, Bolesław Pobożny, który w dokumencie z 29 stycznia 1262 roku zapisał na uposażenie szpitala wsie: Mników, Rybna i Pławna<sup>42</sup>. Trzeba jednak pamiętać, że w tym czasie klasztor zajmowali tylko franciszkanie. Bowiem już w momencie wydania dokumentu fundacyjnego, w 1257 roku, jest mowa o przeniesieniu się mniszek w nowe miejsce, zwane Grodziskiem koło Skały, niedaleko Krakowa<sup>43</sup>. Co było powodem przenosin? Można wskazać na dwie przyczyny, które miały wpływ na taką decyzję: niebezpieczeństwo umiejscowienia klasztoru na szlaku handlowym, co było związane z najazdami, chociażby Tatarów, oraz fakt, że klasztor usytuowany w centrum miejskim nie zapewniał mniszkom odpowiedniej ciszy i skupienia. Opuszczając

---

<sup>40</sup> *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński, t. 2, Kraków 1886, nr 446.

<sup>41</sup> *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński, t. 3, Kraków 1887, nr 52.

<sup>42</sup> Tamże, nr 56.

<sup>43</sup> F. K i r y k, *Lokacje miast nadwiślańskich w XIII-XVI stuleciu*, „Pamiętnik Sandomierski” 1(1993), s. 44-45.

Zawichost, zakonnice przekazały klasztor franciszkanom, którzy na prośbę Salomei zostali w bulli papieża Aleksandra IV, z dnia 22 kwietnia 1257 roku, osadzeni na stałe przy nowo wybudowanym klasztorze. Prowincjał franciszkanów otrzymał nadto polecenie, by utrzymać klasztor przy rzeczonym kościele, tak jak to jest obecnie<sup>44</sup>. Wiemy z historii, że zadania te franciszkanie wypełniali aż do kasaty klasztoru po Powstaniu Styczniowym.

Mniszki opuszczały Zawichost stopniowo. W 1258 roku pochowano w nim Grzymisławę, matkę Salomei i Bolesława. Długosz wspomina o tym wydarzeniu w słowach: „po dokonaniu tego dzieła zmarła – po trzydziestu dwu latach wdowieństwa – pobożna matka Bolesława Wstydliwego Grzymisława, która ustawicznym przypominaniem dodawała zapału do założenia wspomnianego klasztoru w Zawichoście. Pochowano ją w klasztorze franciszkanów w Zawichoście”<sup>45</sup>. O śmierci Grzymisławy czytamy ponadto w *Roczniku Małopolskim*, gdzie pod datą 1259 r. zapisano: „Grzymisława ducissa Cracovie obiit et in Zawichost sepellitur aput fratres Minores”<sup>46</sup>. Jej grób otaczany był przez wiele lat czcią wiernych. Jednakże w 1548 roku starosta chęciński Stanisław Dębiński (†1586), protestant, zbeszcześcił miejsce doczesnego pochówku Grzymisławy. Wyrzucił kości oraz zniszczył napis nad grobem. W miejsce zwłok świętobliwej niewiasty złożył ciało kobiety, na której mocą nakazu sądowego wykonano wyrok śmierci<sup>47</sup>. Od tej pory ślad po Grzymisławie zaginął. Pozostała tylko wdzięczna pamięć wiernych.

Na przełomie 1259 i 1260 roku miał również miejsce, jak podaje tradycja klasztorna, najazd mongolski na Zawichost, w czasie którego śmierć poniosło 12 zakonników franciszkańskich i 60 klarysek. Jednakże, jak pisze o. Marian Kanior, wieść o tym męczeństwie należy zaliczyć do legend. Trzeba jednak mieć na uwadze, że umiejscowienie Zawichostu w niebezpiecznej okolicy sprzyjało najazdom różnego rodzaju nieprzyjaciół<sup>48</sup>.

Tytułem podsumowania należy podkreślić wielką rolę Zawichostu średniowiecznego w strukturze administracyjnej państwa polskiego. Wybór tego grodu na siedzibę klasztoru klarysek oraz przekazanie go później w ręce franciszkanów, w kontekście wcześniejszych fundacji dominikanów i duchaków w Sandomierzu, świadczy o mądrej polityce kościelnej książąt piastowskich. Obecność bł. Salomei i być może innych wybitnych postaci (św. Kingi, bł. Jolanty) stanowi powód do chwały, ale i swoiste zobowiązanie dla spadkobierców pięknych tradycji zawichojskich.

<sup>44</sup> W ł o d a r s k i, *Salomea*, s. 306.

<sup>45</sup> D ł u g o s z, *Roczniki*, s. 150.

<sup>46</sup> *Rocznik Małopolski*, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878, s. 168.

<sup>47</sup> N i e z g o d a, *Błogosławiona Salomea*, s. 118.

<sup>48</sup> K a n i o r, *Błogosławiona Salomea*, s. 55.